

реалізація на практиці викликає чимало питань, особливо з боку населення певних територій.

Ось чому при вирішенні питання, які саме проблеми є нагальними, потрібен комплексний підхід, що ґрунтується на дослідженнях, аналізі й узагальненні практики застосування екологічного законодавства і враховує перспективи розвитку системи екологічного права.

Відповідно передовсім виникає необхідність у систематизації екологічного законодавства, особливо з огляду на його доволі бурхливий розвиток. Систематизація повинна знайти відбиття в усіх 4-х існуючих формах – в обліку, інкорпорації, консолідації й кодифікації, причому останню треба розглядати як специфічну форму систематизації екологічних нормативно-правових актів.

***Анісімова Ганна Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри екологічного права
Національного університету
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»***

КОДИФІКАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ПРИРОДНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ

1. В умовах сьогодення вже неодноразово зверталась увага на нагальну потребу кодифікації екологічного законодавства, спрямовану на подолання суперечностей та інших неузгодженостей у нормативно-правових актах, усунення їх множинності, прогалин і колізій у регулюванні суспільних екологічних відносин. Загальновідомо, що антропогенне й техногенне навантаження на навколишнє природне середовище в Україні в декілька разів перевищує відповідні показники в розвинених державах світу, а тривалість життя населення в Україні становить у середньому близько 66 років, що дуже мало порівняно з іншими країнами. Хоча українське законодавство ґрунтується і на пріоритеті прав, свобод та інтересів людини і громадянина, механізм їх реалізації, захисту й забезпечення має бути досконалішим завдяки подальшій кодифікації екологічного законодавства з урахування природно-правових засад прав людини, принципово нової національної державної політики, верховенства права тощо. Суттєві положення природно-правової доктрини повинні бути враховані при визначенні

загальних засад права власності на природні ресурси, права природокористування, забезпечення вимог екологічної безпеки та інших сфер екологічних правовідносин, що потребують удосконалення правового механізму їх охорони, захисту, реалізації тощо.

2. Природне право, як основа норм і принципів загальноновизнаних прав людини, містить у собі ідеали волі, справедливості, рівності всіх перед законом. Природно-правова доктрина в царині екологічного права сприймає як постулат існування невід'ємних, невідчужуваних прав людини, притаманних їй за фактом народження, і жодна держава, жодна влада не вправі відібрати або обмежити їх. Інститут екологічних прав людини, закріплений у законах України та інших нормативно-правових актах, ґрунтується на поєднанні природно-правових і позитивістських підходів. Природні екологічні права формують об'єктивно необхідні умови життєдіяльності індивідів, служать підґрунтям для виникнення й розвитку інших численних прав. За сучасних умов існують усі підстави, щоб вести мову про усталену систему екологічних прав, фундаментальним складником якої, безсумнівно, виступають природні екологічні права.

3. Природно-правові засади сприятимуть створенню дійового правового механізму захисту й реалізації права власності на природні ресурси. Саме це й буде мати вплив на створення ринку земель сільськогосподарського призначення. В умовах сьогодення проблема правового регулювання обігу останніх набуває значної актуальності у зв'язку з тим, що він є одночасно невід'ємним елементом ринкової економіки, яка зараз знаходиться у процесі становлення і є найнефективнішим засобом залучення коштів до аграрного сектора. Формування ринку земель – одне з найбільш дискусійних і політизованих питань екологічної й аграрної політики в Україні. Логічним продовженням державної політики в зазначеній сфері стане прийняття закону «Про ринок земель», якому належить стати головним нормативно-правовим актом для закріплення організаційно-правового механізму запровадження врегульованого ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення, попередження обезземелення селян, підвищення ліквідності землі як економічного активу, визначення порядку проведення земельних торгів та екологічно збалансованого використання земельних ділянок відповідно до їх цільового призначення. Право власності на такі землі повинно належати тільки громадянам України і юридичним особам, заснованим її громадянами, або юридичними особами, як зараз передбачено статтями 81 і 82 Земельного

кодексу. Землі сільськогосподарського призначення не можуть передаватись у власність іноземним громадянам, особам без громадянства, іноземним юридичним особам та іноземним державам. Зазначені землі, отримані у спадщину іноземними громадянами, особами без громадянства або іноземними юридичними особами, підлягають відчуженню протягом одного року. Дане положення підкреслює особливий статус земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

4. Нагальна проблема – визначити загальні закономірності процесу встановлення й забезпечення відповідності національного законодавства та юридичної практики держави вимогам міжнародних стандартів з прав людини. Екологічна доктрина, як система поглядів на ознаки й сутність взаємодії суспільства і природи, на соціально-економічні чинники створення гармонії між людиною й довкіллям, відповідно до рішень Всесвітнього саміту зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002 р.) та політичних орієнтирів панєвропейського процесу «Довкілля для Європи» (Київська конференція міністрів навколишнього природного середовища, 2003 р.) становить підвалини національної стратегії України. Природні й набуті екологічні права людини визначені як пріоритет і загальносоціальні цінності механізму правового регулювання екологічних правовідносин у державі й у міжнародно-правовому контексті. Конституція України виходить з ідеї ціннісного (аксіологічного) підходу до людини, її прав, свобод і безпеки.

5. На питання кодифікації екологічного законодавства як фундаментальної теоретичної проблеми правознавства в державі неодноразово звертали увагу фахівці багатьох поколінь, хоча одностайної концепції й досі не розроблено. У теорії екологічного права були запропоновані різні форми кодифікації: Основи природоохоронного законодавства, комплексний Закон “Про охорону навколишнього середовища”, “Основи законодавства про охорону навколишнього середовища”, “Основи раціонального використання й охорони природних ресурсів”, “Кодекс про охорону й раціональне використання природних ресурсів”, Кодекс законів України про довкілля та ін. Але найпоширенішою була й залишається пропозиція щодо прийняття Екологічного кодексу, або Кодексу про охорону й раціональне використання природних ресурсів. Будь що, але провідною, ключовою ідеєю кодифікації має стати охорона та захист, створення ефективного правового механізму забезпечення природних прав, а в першу чергу – невід’ємного права людини на безпечне довкілля. Безумовно, наявні наукові доктрини, що ґрунтуються на засадах чинного

екологічного законодавства, різноманітних концепціях наукових шкіл у галузі екологічного права, не повинні перешкоджати розвитку науки, навчальній дисципліні й безпосередньо галузі в зазначеній царині. У вирішенні ж глобальних проблем охорони навколишнього середовища й раціонального використання природних ресурсів багато що залежить від наявності збалансованої системи міжнародного екологічного права. А тому пропонується прийняття комплексного системоутворюючого акта, як-то: Екологічна конституція землі, Екологічний кодекс Землі чи Всесвітній договір про забезпечення екологічної безпеки.

6. Вважається, що українське екологічне законодавство хоча й пройшло шлях становлення, проте ще не стало дієздатною системою нормативно-правового впорядкування екологізації національного розвитку. Настав час удосконалювати правову систему України у сфері захисту екологічних прав шляхом (а) адаптації її законодавства до прав людини в розвинених країнах, (б) його подальшої кодифікації, (в) удосконалення правової системи стосовно механізму захисту екологічних прав та інтересів. Оновлене законодавство має сприяти гнучкому застосуванню відповідних економічних інструментів для стимулювання впровадження інноваційних екологічних технологій, розв'язанню екологічних проблем, охороні й захисту екологічних прав.

***Гордєєв Володимир Іванович,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри земельного та аграрного права
Національного університету
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»***

ДО ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Більшість правових норм, що регулюють водні відносини, містяться у Водному кодексі України від 6 червня 1995 року. Це кодифікований нормативний акт, який регулює основні водні відносини щодо використання, охорони і відновлення водних об'єктів. Він включив у себе всі нові розробки і пропозиції в галузі удосконалення водного законодавства, що висловлювалися і пропонувалися вченими правознавцями.

Водний кодекс, прийнятий у 1995 році, у порівнянні з Водним